

Стеблинська О.С.

*завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін Інституту кримінально-
виконавчої служби, кандидат юридичних
наук, доцент*

НАРКОСИТУАЦІЯ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ ТА СЛІДЧИХ ІЗОЛЯТОРАХ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАРКОЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ

Як зазначено в Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 735-р особливу стурбованість з огляду на соціально-економічні кризові явища викликає систематичний характер вживання наркотиків, заборонених до обігу, а також вживання не за медичним призначенням наркотичних лікарських засобів, підвищення рівня захворювання на інфекційні хвороби, зокрема ВІЛ-інфекції людей, які перебувають у близькому оточенні споживачів ін'єкційних наркотиків, та збільшення кількості злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків [4].

За даними Державної пенітенціарної служби станом на 25.12.2013 р. в установах виконання покарань трималося 21 617 засуджених (кожний шостий) за злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, або 17 % від загальної чисельності засуджених [2].

Відповідно, засуджені, які відбувають покарання в установах виконання покарань та особи, узяті під варту в слідчих ізоляторах за злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, або є наркозалежними, або схильними до вживання і розповсюдження наркотичних засобів. Це і призводить до зростання рівня злочинності в пенітенціарних установах. Хоча за даними Верховного Суду України протягом 2010-2013 рр. зменшилась кількість засуджених за вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних за-

собів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів [1, с. 578-579].

Протягом 2007-2013 рр. в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної пенітенціарної служби України вчинено 720 злочинів, найбільшу кількість злочинів зареєстровано у 2012 р. (541, або 33,1 % від загальної кількості), а найменшу у 2007 р. - 29. Таким чином, можемо спостерігати стійку тенденцію зростання даного виду злочинів в структурі злочинів, вчинених засудженими та особами, узяними під варту.

На оперативно-профілактичному обліку як схильні до вживання і розповсюдження наркотичних та одурманюючих речовин в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах перебуває 3265 (у 2012 р. - 3698, у 2011р. - 3978) осіб. З них: тримається у виправних колоніях – 2455, у слідчих ізоляторах – 634, у виховних колоніях – 3, у виправних центрах – 173 таких особи.

У результаті проведення комплексу оперативно-профілактичних заходів у громадян та засуджених (осіб, узятих під варту) протягом 2013 р. було вилучено 14,2 кг наркотичних засобів (у 2012 р. – 19,4 кг, у 2011 р. – 17,9 кг).

З числа виявлених та вилучених наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів «канабіс» (марихуана) складає 96% (13,8 кг) їх загальної маси.

Прогресуюче зловживання наркотиками, різкий ріст цін на них, штучне втягування мільйонів осіб до немедичного вживання стало підґрунтям виникнення індустрії наркобізнесу, що приносить багатомільярдні прибутки злочинцям. Адже наркобізнес – це найбільш прибутковий вид злочинності, ціла індустрія, яка втягує людей більше, ніж будь-яка інша сфера діяльності: від плантаторів до маленьких дітей, які торгують наркотиками на вулицях міст [5, с. 34]. Нерідко наркобізнесом займаються організовані злочинні формування, які, отримуючи великі суми незаконних прибутків, «відмивають» їх, вкладаючи у легальний бізнес, тобто у таких випадках наркобізнес набирає риси організованої злочинності [3, с. 439]. Слід зазначити, що в 2013 р. на обліку в ДПіТС України перебувало 193 наркоділки з міжрегіональними зв'язка-

ми (у 2012 р. – 114, у 2011 р. - 90), з них: 109 – в установах виконання покарань та 84 – у слідчих ізоляторах. Дані статистичні показники свідчать про тенденцію збільшення фактів засудження наркоділків, незважаючи на загальне зменшення кількості осіб, яким призначається покарання за вчинення злочинів в сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Відносно засуджених наркоділків ДПтС України спільно з іншими правоохоронними органами систематично проводиться комплекс заходів профілактичного характеру, спрямованих на документування їх протиправної поведінки та нейтралізацію негативного впливу цих осіб на стан оперативної обстановки в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах.

Також, в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах постійно мають місце спроби доставки наркотичних засобів до зон, що охороняються. Так, в 2013 р. оперативними підрозділами органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів ДПтС України було виявлено та попереджено 1173 спроби доставки наркотичних засобів до зон, що охороняються, (у 2012 р. – 1244, у 2011 р. – 1147 таких спроб).

З метою запобігання наркозлочинності та контролю наркоситуації оперативні підрозділи орієнтовані на посилення попереджувальної роботи з персоналом, який перебуває в так званій «групі ризику». Документування протиправної діяльності персоналу оперативними працівниками ДПтС України здійснюється з урахуванням усього комплексу вжитих заходів. Так, протягом 2013 р. до оперативних підрозділів надходила інформація про наміри окремих осіб з числа персоналу вступити в неслужбові стосунки із засудженими та особами, взятими під варту, з приводу чого проведено понад 20 тис. профілактичних бесід, спрямованих на попередження про відповідальність за вчинення злочинів, у тому числі, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів [2].

Отже, в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах постійно вживаються відповідні заходи щодо своєчасного вияв-

лення і недопущення надходжень до зон, що охороняються, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, а також викриття детермінант, які сприяють вчиненню злочинів, передбачених Розділом XIII Особливої частини Кримінального кодексу України та осіб, схильних до вживання та розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Зазначені заходи дають змогу істотно зменшити негативний вплив незаконного наркообігу на суспільство, знизити рівень злочинності в цій сфері, що прогнозовано сприятиме оздоровленню нації.

1. *Кримінологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія) : посіб. / за ред. О.М. Джужі. – К. : НАВС, 2013. – 620 с.*
2. *Про стан боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах протягом 2013 року. – Державна пенітенціарна служба України, 2014.*
3. *Профілактика злочинів : Підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Ф. Гіда та ін.; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джужі. – К.: Атіка, 2011. – 720 с.*
4. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 735-р «Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року» // Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua*
5. *Стеблинська О.С. Кримінологічна характеристика окремих видів транснаціональної організованої злочинності: Наркобізнес // Проблеми протидії транснаціональній організованій злочинності : наук.-практ. посіб. / [М. Г. Вербенський, Р. М. Безхлібник, А. І. Берлач та ін.] ; за заг. ред. канд. юрид. наук, доц., Засл. юриста України М. Г. Вербенського ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2010. – 288 с.*